

CRÒNICA

PUBLICACIÓ DE L'ARXIU MUNICIPAL DE LLAGOSTERA

ANY 1991 / NÚM 3 Exemplar gratuït

Breu història de la infermeria a Llagostera

Breu història de la infermeria a Llagostera

Inicialment em vaig interessar, a títol personal, per saber quelcom dels col·legues que m'han precedit en les tasques de la infermeria a Llagostera.

En anar recollint informació, bé fos mitjançant documents, fotografies o amb converses amb diverses persones del poble, va semblar que, com que es tractava de persones conegudes i entranyables per a molta gent, seria una llàstima que tot el material quedés al calaix de casa. Per aquest motiu se'm suggerí que ho publicués en aquest tercer número de CRÒNICA, que té per objectiu vehiculitzar aquestes petites aportacions a la història de Llagostera.

Cal tenir present que la Llei General de Beneficiència de 1822 obligava els ajuntaments a contractar els serveis sanitaris de metges, farmacèutics, llevadores i practicants per atendre les

necessitats assistencials dels empadronats. Per tant, els professionals de la sanitat depenien exclusivament de la municipalitat.

Aquesta dependència municipal es manté fins l'any 1962, data en què tots els professionals de la sanitat seran pagats des de Madrid; amb anterioritat a aquesta data l'Estat ja havia anat centralitzant algunes de les funcions sanitàries municipals, tal com recullen les lleis següents:

- Llei de Sanitat, any 1855
- Instrucció General de Sanitat, any 1904
- Llei de Coordinació Sanitària, any 1934

Finalment s'arriba al traspàs de les competències en matèria de Sanitat a la Generalitat de Catalunya, l'any 1980, i així a la situació actual. (1)

Que sapiguem, la primera professional d'infermeria que exercí al poble de Llagostera fou na Joaquina Bordas i Garriga.

La senyora Joaquina va néixer l'any 1850. Els seus pares eren Antoni Bordas i Sala i Maria Garriga i Maymí. A l'edat de 29 anys es va casar amb en Miquel Camós i Camós i tingueren dues filles, na Concepció i na Rosa, que amb el temps també ajudarien a portar criatures al món. Vivien al carrer Camprodon núm. 52, on actualment hi ha el Bar Xarop's.

Posseïa el títol de Matrona expedit pel Ministeri de Foment el 9 de desembre de 1895 per haver fet constar la seva suficiència davant la Universitat de Barcelona el dia 4 de febrer de 1888. Sembla, doncs, que el títol respon a un reconeixement de la seva

Una dedicació familiar
Joaquina Bordas i Garriga

* Infermera A.P.D. de Llagostera

(1) Clos, Joan i altres, L'Assistència Sanitària a les comarques de Catalunya. Ed. Lais, Barcelona - 1980

La llevadora Joaquina Bordas al centre i les seves dues filles, Conxita a l'esquerra i Rosa a la dreta.

Foto cedida per C. Bussot i Camós

experiència i que, per tant, amb anterioritat a aquesta data ja s'ocupava d'ajudar a portar criatures al món, tal com era costum a l'època.

Hem de tenir en compte que Llagostera l'any 1895 tenia 4.237 habitants, únicament 1.085 menys que actualment (5.322 l'any 1990). Això ens fa pensar que el nombre de persones en edat fèrtil havia de ser considerable, més si tenim present que la taxa de natalitat era molt superior a l'actual i també que les famílies eren molt més nombroses que ara. Per tant, cal imaginar-nos que la Sra. Quimeta no podia parar gaire.

Segons ens explica la seva neboda, la venien a

buscar amb carro des de pagès, i si la partera encara no estava prou madura per parir es quedava a dormir a la casa, en una ocasió fins i tot s'hi va quedar tres dies.

Ja ens imaginem les olles d'aigua bullida, les tovalloles, les faixetes de cotó per subjectar el cordó umbilical - el melic - una vegada tallat, i les cares de satisfacció si tot havia anat bé.

L'any 1926 concorre a la convocatòria per cobrir la plaça de Comadrona Municipal que convoca l'Ajuntament presidit per Joaquim Navarro. A partir d'aquest any i amb un sou de 200 pessetes anuals exercirà de Comadrona Municipal. Un any abans de la seva mort encara consta en les nòmines

de l'Ajuntament; cal suposar, però, que degut a la seva avançada edat exercia ajudada per la seva filla Conxita.

Va morir a Llagostera el dia 27 de desembre de 1938 a l'edat de 88 anys.

Concepció Camós i Bordas

Na Concepció Camós i Bordas, "la senyora Conxita", va néixer a Llagostera el dia 26 de maig de l'any 1880. Era filla de Joaquina Bordas i de Miquel Camós.

Es va casar a Vidreres als 22 anys amb en Joan Solà el dia 17 de maig de l'any 1902, varen viure al passeig

Pompeu Fabra (Cals Srs. Carbó) i tingueren un fill. Ja viuda, va viure al c/ Camprodon amb la resta de la família.

Seguint la tradició de la seva mare, va estudiar per llevadora a Barcelona i exercí professionalment en aquesta vila. La podem veure a la fotografia, junt amb la seva mare i la seva germana.

Segons contem, i com que un dia un futur pare massa nerviós la va amenaçar, quan alguna dona trencava aigües a la nit primer anaven a buscar el "sereno" i era ell qui l'acompanyava a les cases. Ara ens sembla divertida la imatge de la Sra. Conxita amb el seu maletí i el "sereno" amb la llanterna caminant pels carrers foscos de la vila.

Va morir d'accident el dia 26 d'abril de 1951 a l'edat de 71 anys.

Rosa Camós i Bordas

Na Rosa Camós i Bordas era germana de la Conxita i filla, lògicament, de la Quimeteta. No va estudiar per llevadora, però sí que ajudava la seva mare i germana, sobretot s'ocupava de portar els nounats a batejar: tot formava part d'una dedicació familiar.

Hem de pensar que abans els infants eren batejats al cap de pocs dies de néixer per por que l'alta mortalitat infantil els privés de rebre aquest sacrament. Com que la mare encara no estava restablerta del tot i segons la tradició popular, marcada profundament per les

creences religioses, no podia anar a l'església fins que el seu fill no fos batejat, era la llevadora l'encarregada de portar el nen a batejar. Així se li reconeixia també l'important paper que havia tingut en l'aconteixement.

La senyora Rosina va néixer a Llagostera el dia 18 de febrer de l'any 1892, es va casar amb Josep Bussot i Bassets el dia 30 d'agost de l'any 1922 i tingueren una filla, na Clara.

Els difícils anys trenta Manuela Baldomera Izquierdo Edo

Na Manuela Baldomera Izquierdo Edo va néixer a Puebla de Valverde(Terol) el dia 27 de febrer de l'any 1905. Vivia amb els seus pares, el Sr. Eusebio Izquierdo, que era ferroviari del Carrilet de Sant Feliu-Girona, i la seva mare, la

Sra. Dolores Edo Fuerte, primer al carrer Barcelona i més tard al carrer Constància, 13. El seu germà era Mossèn Anton Izquierdo, que exercí diversos anys en aquesta vila.

Va estudiar per Practicant i Llevadora a la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona i a l'edat de 25 anys, el dia 11 de juny del 1929, obtingué ambdues titulacions lliurades pel Ministeri de "Instrucció Pública y Bellas Artes" amb la qualificació d'Excel·lent per a la de Practicant.

L'Alcaldia Constitucional de Llagostera presidida per Francesc Roquet, emparant-se en la Reial Ordre de 26-9-1929 publicada a la Gaceta de Madrid el dia 3 d'octubre, la qual establia en l'article 15 que els Ajuntaments havien d'obrir un concurs públic per cobrir la plaça de Practicant i Llevadora titular, anuncià mitjançant el Butlletí Oficial de la Província del dia 20-2-1930 i pel pregoner del poble que en un termini de trenta dies s'havia de cobrir la plaça de Practicant Titular.

En aquesta convocatòria únicament es presenta la Sra. Manuela i, per tant, en data de 5 d'abril de 1930 pren

Foto cedida per R. Solà Carles

Manuela Izquierdo Edo

Monòlit al Parc de la Torre en honor de la Sra. Manuela

possessió com a Practicant Titular, amb un sou anual de 600 pessetes. La plaça de Llevadora Titular, de moment coberta per la Joaquima i la seva filla Conxita, no l'ocuparà la Sra. Manuela fins el dia 5 de setembre de 1960, cosa que no vol dir que no fes aquesta feina de manera privada, segurament des del mateix any 1930.

En una primera fase exercí la professió en aquesta vila durant sis anys. Amb data 13 de juny se li concedeix una excedència de treball al·legant motius de

salut i deixa el poble el dia abans del 18 de juliol de 1936.

Durant tot el període de guerra civil no exerceix la seva professió, apartada de les seves funcions per conflictes ideològics amb les autoritats del moment, ja que havia estat presidenta d'Acció Catòlica Femenina.

Amb data 15 de juliol de l'any 1939 se la torna a nomenar per al càrrec de Practicant i el mateix dia 20 comença a treballar.

Posteriorment, una vegada traspassades les competències de nomenar

càrrecs de l'Ajuntament a la "Jefatura de Sanidad", es tornà a reconsiderar la seva funció pública com a Practicant i Llevadora amb dates de 26 d'agost i 5 de setembre de l'any 1960.

Va cessar de les seves funcions professionals el mes de març de l'any 1975. Va morir a Girona nou dies abans de complir 71 anys a causa d'un greu problema hepàtic, el dia 18 de febrer de l'any 1976.

Les persones del poble que la van conèixer en guarden un bon record, fins i tot en vida del seu germà se li va retre un homenatge i es va donar el seu nom al Parc Infantil. En la foto es pot veure el monòlit commemoratiu.

Títol proporcionat per Emili Soler

Un batzig de fa més de vint anys, la Sra. Manuela és la padrina.

Foto cedida per E. Soler

Dolors Codony i Casadevall

Va néixer a El Sallent (Olot) el dia 13 de setembre de 1906, la seva infantesa, però, la va passar a Mieres, prop de Banyoles.

La "Lola" va estudiar a l'Hospital Clínic de Barcelona, obtingué el títol de Practicant el dia 11 de juny de 1930 i el de Llevadora el dia 30 de març de 1935.

Es va casar i va tenir tres fills, dos nois i una noia, la filla Maria va estudiar per Llevadora i actualment està exercint a una població veïna, és ella qui ens ha explicat alguns records de la seva mare.

Va iniciar les seves activitats professionals en aquesta vila i en uns

Dolores Codony Casadevall

Foto cedida per Maria Noguera Codony

moments molt difícils: va ser contractada per l'Ajuntament com a Practicant Titular substituïda, el dia 13 de juliol de 1936 substituïnt la Sra. Manuela, i va exercir durant tota la guerra civil. Va viure al carrer Barcelona, 17.

Just en finalitzar la guerra, amb data de 13 de juliol de 1936, és cessada del càrrec de Practicant Titular per haver-se reincorporat al seu lloc la Sra. Manuela Izquierdo.

Posteriorment, el dia 25 d'octubre de 1939, és nomenada Comadrona Titular de Llagostera amb un sou de 900 pessetes anuals. Segons consta en la

documentació, tindrà aquest destí fins l'any 1959, tot i que abans d'aquesta data ja s'havia traslladat a una altra població.

Va morir bastant jove, només tenia 59 anys, el dia 10 d'abril de 1966.

Els temps moderns

Emília Piella i Jufre

Emilia Piella i Jufre va néixer a Santa Maria de Corcó (Província de Barcelona). Va obtenir el títol d'Ajudant Tècnic Sanitari i va ser nomenada Practicant Titular de Llagostera per la Direcció General de Sanitat. Va prendre possessió del càrrec el dia 1 de març de 1975 en jubilar-se la Sra. Manuela. Després d'haver exercit durant cinc anys, el dia 9 de novembre de l'any 1980 va cessar del càrrec.

bre de 1980 i per motius de salut als 59 anys va deixar el càrrec de Practicant el dia 20 de febrer de 1985.

Maria Salip Calvo

Foto cedida per M. Salip

Maria Salip i Calvo

Va néixer a Figueres, està casada i té dos fills. Des del dia 29 de gener de l'any 1979 té la plaça de Llevadora d'aquest poble.

Lluís Quintana i Gubert

Va néixer a Cassà de la Selva el dia 2 d'abril de 1926. Posseeix un títol, amb data 1 de març de 1953, lliurat per Previsión y Socorros Mútuos, i el d'Ajudant Tècnic Sanitari (ATS) de 6 de setembre de 1968.

Es casat, no té fills i viu al carrer Pau Casals de Llagostera.

Va iniciar les seves funcions professionals a Llagostera el dia 10 de novem-

Jesús Portas i Freixes

Va iniciar el seu treball professional a la vila de Llagostera quan el Sr. Quintana es va jubilar, el dia 28 de febrer de l'any 1984.

A més dels estudis d'Infermeria, posseeix quatre cursos de la carrera de medicina i segons les persones que l'han conegut diuen que era un noi molt competent i trempat.

Deixà la plaça de Practicant el dia 31 de juliol de l'any 1988.

Lluís Quintana Gubert

Foto cedida per L. Quintana

Núria Paradera i Cobo

Va suplir en Jesús Portas el dia 1 d'agost de l'any 1988. Passats quatre mesos, el dia 12 de gener va cessar professionalment.

Isabel Vilà

Va néixer a Llagostera l'any 1852, tres anys més tard que la Joaquina Bordas, possiblement fins i tot juguessin al carrer plegades.

Durant els "Fets de La Bisbal" de l'any 1869, quan el federal Pere Caimó va proclamar per primera vegada la República, entre la tropa dels federals de Llagostera que anaren a defensar l'aixecament, hi anà també la Isabel Vilà per ajudar a curar els ferits. El cabdill dels federals empordanesos descrivia així aquella noia:

"Ya de noche, emprendimos la marcha sobre La Bisbal, de donde nos llamaban con grande insistencia, llegando a esta villa a las diez de la misma noche. No debo dejar de hacer mención de un hecho que honra en gran manera al bello sexo de nuestra provincia. Con los republicanos de Llagostera vino una joven de dicha población, llena de gracia y juventud, pues no había cumplido los diez y ocho años, llamada Isabel Vilá, joven virtuosa y ferviente republicana, que desde largo tiempo se venía ocupando en proveerse de hilas, vendajes y todo lo necesario para la cura de heridos en campo de batalla, previendo que sus preparativos podían ser un día de inmensa utilidad. Este día llegó en efecto y abandonando la tranquilidad y dulzuras del hogar doméstico, trocólas gustosa la joven heroína por los azares de la campaña. Su asidua asistencia para con los heridos de La Bisbal, quedará siempre grabada

en nuestra memoria con los indelebles caracteres de la gratitud. Tanta abnegación y patriotismo bien merecen una distinguida pagina en los fastos de la insurrección republicana. Excusado sería anadir que todos la respetaban como a la más querida de las hermanas." (2)

Els llagosterencs, en reconeixement a l'entrega i valentia d'aquella mosseta tant jove, li van dedicar un carrer durant la II República. Ens referim al carrer que després va passar a ser Navas de Tolosa i actualment 11 de Setembre.

Rosa Maria Masana i Ribas

Natural de Terrassa i actualment resident a Llagostera al carrer Ganix núm. 30, m'incorpo com a Infermera d'aquesta vila el dia 13 de gener de 1989, i fins a l'actualitat exerceixo aquestes tasques.

Altres dedicacions a la infermeria

He pensat incloure en aquesta breu síntesi cronològica dels professionals de la Infermeria que han passat per la vila de Llagostera, altres persones que, si bé no ens consta que tinguessin estudis d'aquesta especialitat, han fet una labor sanitària important a Llagostera.

Entre ells hem de parlar de:

Maria Gay i Tibau

Va néixer a Llagostera el dia 24 d'octubre de l'any 1813, es va fer religiosa i fundà l'orde de Religioses de Sant Josep.

Cap als anys vuitanta del segle passat, l'Ajuntament i el mossèn del poble van sol·licitar al Bisbat de Girona si els autoritzaven a tenir una comunitat de germanes a la vila per atendre persones desvalgudes i malaltes. L'1 d'octubre de 1890 la comunitat de Germanes de Sant Josep s'instal·la a Llagostera, i té com a primera mare superiora Emília Fortunet. (3)

(2) Pere Caimó, *Resenya Històrica. Sucesos de la Villa de la Bisbal y su distrito en la insurrección Republicana Federal del mes de Octubre de 1869*. Gràfiques Darius Rahola, 1933, Girona.

(3) Obra de Maria Gay, *Religiosas de San José*. Gráfica P. G. B., Madrid, 1981.

Dugueren a terme una gran tasca humanitària, fins i tot anaven per les cases a atendre les persones més necessitades, popularment se les anomenava "germanetes bones".

Actualment aquest orde ha quedat consolidat a Llagostera al Col·legi Ntra. Sra. del Carme, a l'escola d'ensenyament primari, i a la Residència Geriàtrica "Josep Baulida", amb capacitat de 30 llits, i continuen la funció d'atenció sanitària als avis necessitats.

Cal doncs considerar el mèrit de totes aquelles germanes d'abans i d'ara que en l'anonimat han fet molt per atendre sanitàriament els necessitats.

Salvador Barnés i Fauselles

En Salvador va néixer a Palamós el dia 27 d'octubre de l'any 1907. Vivia a Llagostera al carrer Camprodon, 32.

L'any 1963 comença a treballar a la Farmàcia Saurí com a ajudant de farmacèutic (despatxava a la botiga), únicament hi anava els dijous i els diumenges, que era quan a la farmàcia hi havia més feina. Compaginava la tasca de boticari amb la d'administrar injectables, anava a les cases pairals amb bicicleta amb les anelles per subjectar els pantalons; fins i tot diuen que si s'havia de donar punxades molt seguides es quedava a dormir a la casa del malalt.

Un tret molt característic d'ell era que quan havia

Salvador Barnés Fauselles

Foto cedida per R. Solà Carles

acabat de punxar deia "Qui la té, la té!" i algú li responia "i si no que la busqui". Encara avui moltes persones, quan se'ls acaba de punxar, recorden aquesta dita.

Tenia un caràcter molt altruista: eren els anys seixanta i encara cobrava dues o tres pessetes per injectable, això sí, sempre estava convidat i era ben rebut a les festes familiars. Tot plegat fa que els qui l'han conegut el recordin amb afecte.

No es va casar i morí a Llagostera el dia 14 d'octubre de l'any 1974, tretze dies abans de complir 67 anys.

Fons consultades:
Arxiu Municipal.

Agraïments:
Agraeixo sincerament la col·laboració dels senyors/es Clara Bussot, Esteve Fa, L. Saurí, Ricard Solà, Emili Soler i Mercè Soler, la de totes les persones que verbalment m'han donat informació i molt especialment la dels responsables de l'Arxiu Municipal.

El Sr. Salvador és el primer assegut a la dreta.

Foto cedida per L. Saurí.

Arxiu Municipal

El contingut de l'Arxiu Municipal és divers en tipologia i en cronologia. En total té més de 200 metres lineals de documentació, que en aquest moments es troba emmagatzemada en un local provisional esperant el proper trasllat a la nova seu de l'Arxiu a la Pl. del Mercat núm. 5.

El fons més important és el municipal, generat per l'Ajuntament de Llagostera durant els s. XIX i XX. Resten, però, dos llibres de Resolucions de la Baronia dels anys 1584 i 1753 i dos cadastres del segle XVIII; altra documentació de l'època medieval i moderna, que segons sembla es conservava a l'Ajuntament, actualment ha "desaparegut". El fons del Jutjat de Pau segueix en importància i ocupa més de 10 metres lineals de documentació des del 1836 fins a l'actualitat; està format per expedients civils i criminals.

Però un Arxiu Municipal no conté únicament la documentació administrativa, pública, sinó que pot custodiar tota la documentació privada d'àmbit local. En el nostre Arxiu es conserven els següents fons privats:

- Dins el Fons d'Associacions, l'Arxiu custodia el fons de la Cooperativa "La Regeneradora" format per la correspondència (copiadors de cartes) i els llibres de comptabilitat de tot el període de la seva activitat.

- El Fons d'Institucions el compon la documentació generada per l'Hospital de Pobres y Enfermos de Llagostera des de 1857 fins a l'actualitat i el fons de la llar d'Infants el Niu des de la seva creació que va ser municipalitzada l'any 1988.

- Les publicacions locals conservades a l'Arxiu són una col·lecció completa del "Butlletí de Llagostera", i de diversos exemplars de Programes de la Festa Major des de l'any 1944 fins a l'actualitat, però de forma discontinua.

- Finalment esmentem el Fons d'Imatges (fotografies, pel·lícules) i el de Col·leccions Especials (impresos, cartells, textos musicals, segells, cartografia, etc) de molt diversa composició.

La documentació que podríem anomenar privada, que es conserva en cases particulars o en seus socials d'entitats, se sol dividir en diferents fons: llegats personals, fons patrimonials, fons d'associacions, fons d'institucions i fons d'empreses. Aquesta documentació està en molts casos en greu perill de desaparició ja sigui per desconeixement de la seva importància o per manca de les condicions idònies per a la seva conservació: humitat, calor, paràsits. En tot cas, encara que es trobi en bon estat de conservació, en no estar a l'abast d'investigadors i estudiosos, no pot tenir el ressò que per la seva importància es mererix.

És per això que oferim a aquelles persones que tinguin documentació de caràcter privat o públic, la possibilitat de cedir la documentació a l'Arxiu Municipal, en aquest règim de donació o de dipòsit (sempre que es vulgui es pot recuperar). D'aquesta manera no només preservarem la documentació de la seva destrucció material sinó que a més la podrem posar a disposició de totes aquelles persones interessades i estudioses de la nostra història.

Cal pensar que la inversió realitzada en la casa de la Pl. del Mercat núm. 5, on properament es traslladarà l'Arxiu Municipal, fomentarà les donacions o les cessions de tot tipus de documentació que d'alguna manera pugui ser d'interès per el poble. En els nous locals podem assegurar una bona conservació de la documentació, disposem de control de la temperatura i la humitat, muntacàrregues, armaris compactes, alarma contra incendis, sala de consulta per als investigadors, sala de treball separada de la sala de dipòsit, etc. Esperem que tot això, juntament amb un horari regular d'obertura al públic, faci que aquesta nova infraestructura cultural tingui una bona acollida i sigui útil per Llagostera.

Marta Albà Espinet
Arxivera

TÍTOLS PUBLICATS

- El Mercat i la Fira
per Marta Albà i Espinet
- El Passeig Romeu
per Fina Solà i Llinós
- Breu història de la infermeria a Llagostera
per Rosa Masana i Ribas

PROPERES TÍTOLS

- El llarg acabament de l'Església de Llagostera (Segles XVII-XVIII)
per Josep Maria Grau i Pujol
- Jaume Roure i Prats
per Dolors Grau i Ferrando

SUBSCRIPCIÓ OBERTA

Si voleu formalitzar una subscripció gratuïta per poder rebre periòdicament la revista CRÒNICA, només cal que truqueu a l'Ajuntament de Llagostera (83 03 75) o a l'Arxiu Municipal (80 54 36) per donar les vostres dades.

